

Cognition, communication, discourse, 2023, 27, 34-43

<https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse>

<http://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-27-02>

Received 15.09.2023; revised and accepted 24.11.2023

**ТИПОВІ АГРАМАТИЗОВАНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК АКТУАЛІЗОВАНІ
МОНО- ТА ПОЛІСИНОНІМІЧНІ ТРАНСФОРМИ ВІРТУАЛЬНИХ
ПЕРВИННИХ СИНТАГМ ТА ПРОПОЗИЦІЙ
(НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)**

Лепетюха Анастасія

доктор філологічних наук, професор,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

(вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61070);

e-mail: lepetyukha.anastasiya@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2812-4510>

Як цитувати: Лепетюха, А.В. (2023). Типові аграматизовані конструкції як актуалізовані моно- та полісинонімічні трансформи віртуальних первинних синтагм та пропозицій (на матеріалі сучасної французької художньої прози). *Cognition, communication, discourse*, 27, 34-43. [doi:10.26565/2218-2926-2023-27-02](https://doi.org/10.26565/2218-2926-2023-27-02)

Анотація

У статті моно- та полісинонімічні типові аграматизовані конструкції визначено як віртуальні трансформи первинних синтагм та пропозицій, що реалізуються у вигляді звужених, розширених та кількісно рівнокомпонентних преференціальних опцій, в яких експресивність превалює над експресією. Метою наукової розвідки є побудова типології та визначення ступеня ко(н)текстуальної пертинентності типових аграматизованих моно- та полісинонімічних трансформів французької художньої прози ХХ – ХХІ століть. У дослідженні використано процедуру зворотної реконструкції (мовлення → мова) первинної синтагми або пропозиції аналізованих типів моно- та полісинонімічних аграматизованих мовленнєвих інновацій. Метод систематизації застосовано для виокремлення та класифікації типових аграматизованих синонімічних преференціальних опцій. «Альтернативний» лінгвістичний експеримент залучено для виявлення ступеня ко(н)текстуальної пертинентності первинної структури та вторинних синонімічних трансформів. Виявлено, що у французькій художній прозі ХХ – ХХІ століть найчастіше трапляються типові аграматизовані моно- та полісинонімічні моно- та поліпредикативні висловлення, розширені питальним або відносним займенником *que*, особовим займенником *il* (та його просторічними аналогами), кількісно рівнокомпонентні преференціальні опції, що містять прономінальний компонент *que* та еліптичні конструкції з фінальною супресією додатка після прийменників *avec, sans, pour, contre, parmi, comme*. Доведено, що провідною метою актуалізації типових аграматизованих конструкцій є емпатично фокалізувати нові ко(н)текстуальні референти, стилістично нюансувати інтра- та / або інтерфрастичний ко(н)текст, синтаксично спростити складні структури або запобігти ре-актуалізації раніше введених до пре- або пост-тексту референтів.

Ключові слова: «альтернативний» лінгвістичний експеримент, ко(н)текстуальна пертинентність, моно- та поліпредикативні висловлення, моно- та полісинонімічні типові аграматизовані преференціальні опції, первинна структура.

1. Вступ

Прості (слова) та складні (синтагми і висловлення) синонімічні мовні знаки формуються у результаті трансформації первинних (стрижневих) структур із максимально заповненими синтаксичними позиціями та з певним семантичним значенням, що характеризуються

«семантико-морфо-синтаксичною рівновагою» (Dubois, 1963, p. 50), у внутрішньому (невимірному) оперативному «мікрочасі» та актуалізуються у зовнішньому (вимірному) оперативному «макрочасі» (терміни Р. Валена (Valin, 1981, p. 11)), тобто на послідовних етапах, більш-менш віддалених від початкової точки створення уявлення про рух часу в лінгвістичній свідомості суб'єкта мовлення.

Внутрішній оперативний час визначаємо як загальний темпоральний субстрат виникнення мовних знаків, що охоплює внутрішні когнітивні поліоперації (психомеханізми) каузації (породження) мовно-мовленнєвого акту; зовнішній – як час, використаний мовцем для реалізації побудованих віртуальних (мовних) структур у вигляді ко(н)текстуально (лінгвістично та / або ситуативно) пертинентних граматизованих (усталених у мові та мовленні) та типових (усталених у мовленні та неусталених у мові) і нетипових (неусталених у мові та мовленні, побудованих «за індивідуальним проектом» (Megentesov, 1993, p. 78)) аграматизованих моно- та полісинонімічних преференціальних опцій з порушенням «семантико-морфо-синтаксичної рівноваги».

Актуальність цієї наукової розвідки обумовлено відсутністю в сучасному мовознавстві комплексного аналізу в континуумі мова → мовлення асистемних, нерегулярних (аграматизованих) моно- та полісинонімічних конструкцій та їхньої повної класифікації.

Метою дослідження є побудова типології та визначення ступеня ко(н)текстуальної пертинентності типових аграматизованих моно- та полісинонімічних трансформів сучасної французької художньої прози.

Процес формування, трансформації та реалізації системних (мовних) первинних та / або вторинних синонімічних лінгвістичних одиниць представимо схематично в такий спосіб:

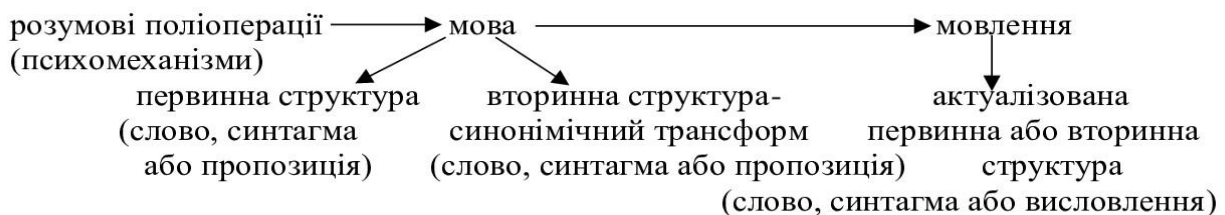

Рис. 1. Формування та актуалізація простих і складних первинних та трансформованих мовних знаків

Під час каузації дискурсивних формацій прості та складні мовні знаки, що розглядаються лінгвістами в мисленні людини (мовна система) і з погляду інтенції комуніканта в мовленні, продукуються як звужені (компресовані), розширені та кількісно рівнокомпонентні (термін авторки) (із рівною кількістю віртуальних та актуалізованих лексичних одиниць) моно- та полісинонімічні граматизовані ко(н)текстуально пертинентні преференціальні опції та нерегулярні утворення, або типові й нетипові аграматизовані мовленнєві інновації, результат «асистемної інтенції креативної особистості» (Styshov, 2009, p. 135), що характеризуються порушенням лексико-граматичної сполучуваності та актуалізація яких створює різноманітні стилістичні ефекти, що ускладнюють або полегшують адресату інтерпретацію поданої інформації залежно від ступеня їхньої асистемності.

Отже, при переході від мови як системи, що породжує норми, правила, обмеження у вживанні, до мовлення: *dicibilité mentale* (те, що можна висловити) → *dire effectif* (те, що висловлюється) → *dit terminal* (висловлене) (Valin, 1973, p. 41) відбуваються зміни, що трапляються на всіх рівнях мови. При цьому в мовленні функціонують два типи засобів

актуалізації мовних знаків:

- «пізніші» засоби, що належать імпровізованому, тобто засоби експресивності;
- «раніші» засоби, що належать установленому (мові), тобто засоби вираження (експресії) (ibid., p. 146).

У типових аграматизованих моно- та полісинонімічних преференціальних опціях, предметі нашого дослідження, засоби експресивності превалюють над засобами експресії:

Рис. 2. Співвідношення експресивність + експресія у типових аграматизованих синонімічних структурах

Зазначимо, що в сучасній французькій художній прозі спостерігається тенденція до широкого використання типових та нетипових аграматизованих моно- та полісинонімічних моно- та поліпредикативних висловлень (далі – МПВ та ППВ), семантико-синтаксичні, функціональні характеристики та частотність зустрічальності яких визначають індивідуально-авторські особливості бачення об'єктивної реальності, що виявляється в так званій «дискурсивній свободі» письменників, яка відображається у специфічній побудові творів.

2. Методологія і методи дослідження

У статті використано процедуру *зворотної реконструкції* (мовлення → мова) первинної структури аналізованих типів моно- та полісинонімічних аграматизованих мовленнєвих інновацій. Метод *систематизації* застосовано для побудови типології типових аграматизованих синонімічних преференціальних опцій. «Альтернативний» (термін Л. В. Щерби) *лінгвістичний експеримент*, що полягає в штучній заміні реципієнтом певної синтагми або висловлення досліджуваного дискурсивного фрагмента синонімічними синтагмою або висловленням, залучено для виявлення ступеня ко(н)текстуальної пертинентності первинної структури та вторинних синонімічних трансформів та обґрунтування ко(н)текстуальної адекватності актуалізованої аграматизованої конструкції.

3. Типологія та ступені ко(н)текстуальної пертинентності типових аграматизованих моно- та полісинонімічних МПВ і ППВ французької художньої прози XX – XXI століть

Аналіз корпусу прикладів, вилучених з романів французьких прозаїків XX – XXI століть, дозволив виокремити такі види типових аграматизованих моно- та полісинонімічних преференціальних опцій:

а) МПВ та ППВ з інверсією, що містять аграматизований зворотній або незворотній *Pr* (*participe passé*) + особовий займенник *je*:

(1) *Peut-être me trompé-je* (Abécassis, 2001, p. 21).

У наведеному прикладі звуженого моносинонімічного МПВ авторка замінює зворотній предикат у теперішньому часі (*me trompe*) дієприкметником минулого часу для позначення теперішнього моменту здійснення певної дії. Завдяки «альтернативному» лінгвістичному експерименту виявляємо, що ко(н)текстуальна непертинентність зворотно реконструйованої (мовлення → мова) первинної структури *peut-être que je me trompe* пояснюється, по-перше, багаторазовою реактуалізацією прономінальних компонентів *que* та *qui* в пре- та посттекстах, по-друге, інтенцією адресанта емпатично виділити вербальний компонент висловлення, наближаючи питання до риторичного:

Et ce qui est devant moi est si vague que je le devine plus que je ne le vois. Peut-être me trompé-je (Peut-être que je me trompe). Aurai-je réussi à dire autre chose que cette parole qui est mienne et qui n'est que mienne?

b) синонімічні МПВ або ППВ із плеонастичним прономінальним розширенням питальним займенником *que*:

(2) *Pourquoi qu'elle n'écrit jamais?* (Bazin, 1948, p. 33).

У поданому моносинонімічному МПВ спостерігається ініціальне плеонастичне прономінальне розширення займенниковим компонентом *que*, що замінює інверсію. Такі структури найчастіше трапляються в просторічному мовленні та використовуються письменниками для створення певного стилістичного ефекту шляхом фокалізації нового референта з метою полегшити інтерпретацію повідомлення адресатові. Порівняймо:

Pourquoi n'écrit-elle jamais (первинна пропозиція з фокалізацією вербального елемента з метою підкреслити певну дію).

Pourquoi qu'elle n'écrit jamais? (актуалізований синонімічний трансформ з фокалізацією ініціального питального займенника для акцентуації причини, з якої відбувається чи не відбувається певна дія).

c) МПВ або ППВ, розширені прислівниковими елементами *après, dès*:

(3) *Y en a deux qu'ont ralenti à côté de moi et puis après j'ai entendu les autres s'encastrent comme dans du beurre* (Gavalda, 1999, p. 58).

У цитованому моносинонімічному ППВ уживання розширювача *puis* має суто ко(н)текстуальний характер, оскільки він плеонастично розширює, підсилюючи сему послідовності, постпозитивний прислівник *après*, що уможливує котекстуальне співіснування цих двох синонімічних темпоральних адвербіальних компонентів. Очевидно, що структура з препозитивним темпоральним прислівником *puis* «виступає релевантним сигналом стратегій» (Zasiekin, 2001, p. 13) формування когерентного дискурсивного фрагмента, у якому описано послідовність дій / подій. Порівняймо:

...et après j'ai entendu les autres s'encastrent comme dans du beurre (темпорально-констатувальна первинна пропозиція).

...et puis après j'ai entendu les autres s'encastrent comme dans du beurre (темпоральна преференціальна опція).

d) експлікативні кількісно рівнокомпонентні ППВ із «синтаксичним оператором» (Mellet,

1992, p. 203) *que*:

(4) *Il n'y a donc personne pour s'en occuper, qu'elle m'a dit* (Milovanoff, 2011, p. 26).

У поданій преференціальній опції прономінальний елемент *que* слугує для того, щоб перервати значущість істини висловлення, що він уводить, та зробити його залежним від вербального або сполучникового компонента, який йому передує. Ко(н)текстуальна пертинентність семантично нюансованої кількісно рівнокомпонентної мовленнєвої інновації-моносинонімічного трансформу констатувальної стрижневої пропозиції *elle m'a dit qu'il n'y a donc personne pour s'en occuper* обумовлена комунікативною інтенцією автора фокалізувати новий референт *dire* з метою передати невпевненість протагоніста з приводу істинності інформації, висловленої в «матричному» (Marsac, 2006, p. 9) висловленні.

е) рівнокомпонентні ППВ, що містять відносний займенник *que*, з ініціальною частиною, яка передає пряме мовлення:

(5) *T'as parlé à un gars de la police, grosse bête, qu'il a dit* (Bernanos, 1993, p. 112).

У моносинонімічному ППВ виокремленого типу прономінальний елемент уводиться в постпозитивну частину (слова автора) для запобігання інверсуванню *P* (присудок) + *S* (підмет), тобто синтаксичного ускладнення конструкції (порівняймо: *qu'il a dit* (преференціальна опція) та *a-t-il dit* (первинна синтагма)). Такий вибір автора пояснюється, ймовірно, його комунікативним наміром синтаксично «розвантажити» ко(н)текст, в якому актуалізуються інверсивні структури та фокалізувати новий референт (займенник *il*) з метою підкреслити його значущість в описаній ситуації:

La Floupe a grossi, disait-il, chienne de rivière ! (...) Faut-il qu'il soit donc éreinté pour tout me dire! a-t-elle pensé. (...) T'as parlé à un gars de la police, grosse bête, qu'il a dit.

ф) МПВ з ініціальною антепозицією іменної частини присудка, прономінально розширені відносним займенником *que*:

(6) *Une lutte, que ç'avait été* (Queffélec, 1973, p. 189).

У цьому моносинонімічному трансформі первинної пропозиції *ç'avait été une lutte* з вербальною головною лексею – «*tête lexicale*», за термінологією А. Абеїе (Abeillé, 1998, p. 136), письменник фокалізує новий ко(н)текстуальний референт *une lutte*, що переноситься в ініціальну позицію, для вираження припущення, яке робить один з протагоністів роману щодо претекстуальної інформації. Натомість актуалізація нерозширеної структури, що констатує певний факт дійсності, передавала б його абсолютну впевненість в реальному стані справ і спричинила б зміну семантики ко(н)тексту:

Tourné vers l'orient, à coups de gestes et de mots il représenta la scène. Une lutte, que ç'avait été (Ç'avait été une lutte). Les deux hommes avaient l'air de batailler alors que dans le moment il n'y avait pas plus amis qu'eux.

г) кількісно рівнокомпонентні МПВ з ініціальною антепозицією іменної частини присудка:

(7) *Noiraude je l'appelais* (Milovanoff, 2011, p. 68).

У наведеній моносинонімічній преференціальній опції зміна фокализованого референта

(у стилістично нейтральній констатувальній первинній пропозиції фокалізується дієслівний компонент: *je l'appelais Noiraude*) пояснюється комунікативною стратегією письменника емпатично виділити значущий для персонажа референт у наративній частині роману, що наближається за структурою до казки (про виділення в казці див. (Tsariv, 2022), а саме:

– *Noiraude je l'appelais. Quand je criais son nom, elle traversait le grand pré et s'arrêtait contre la porte. La plus douce vache que j'aie jamais vue. Et bonne donneuse avec ça! (...)*

h) еліптичні МПВ та ППВ з фінальною супресією додатка після прийменників *avec, sans, pour, contre*, рідше *parmi, comme*:

(8) *Donc, il y a des nuits sans?* (San-Antonio, 1995, p. 100).

У прикладі (8) моносинонімічного звуженого МПВ наявний фінальний еліпсис з імплікованим непрямим додатком, що відновлюється з претексту (*des plaintes*):

– *Que pensez-vous des plaintes que nous avons entendues?*
Moue en issue d'œuf de l'ardent Sana.
 – *C'est ainsi tous les soirs?*
 – *Presque.*
 – *Donc, il y a des nuits sans?*
 – *Peu.*

Отже, ко(н)текстуальна пертинентність компресованої преференціальної опції пояснюється, з одного боку, семантико-синтаксичною надлишковістю вже актуалізованого в претексті референта, з іншого боку, прагненням автора підсилити стилістичні ефекти «загадковості» та «очікування», що притаманні детективному жанру.

i) звужені МПВ з ініціальною антепозицією прямого або непрямого додатка:

(9) *Un gus kif ma poire, il avait pas encore rencontré* (San-Antonio, 1995, p. 288).

У наведеному прикладі спостерігається ініціальна фокалізація прямого додатка *un gus kif ma poire*, що становить ознаку типової аграматизації, оскільки в граматизованій конструкції наявний феномен репризи ініціального компонента-дodatка: *un gus kif ma poire, il n'en avait pas encore rencontré*. До того ж у преференціальній опції автор елімінує проклітичний елемент *ne*, що вказує на його інтенцію передати особливості розмовного мовлення персонажів. Неактуалізація стрижневої пропозиції *il n'avait pas encore rencontré un gus kif ma poire* пояснюється домінуванням констатувальної семи, натомість реалізоване МПВ характеризується високим рівнем експресивності:

Le père Swetzla avec un taquet bleuissant sur la gogne. Il est saisi en m'apercevant, me diabolise par la pensée. Un gus kif ma poire, il avait pas encore rencontré. Mais suis-je-t-il donc Lucifer?

(10) *De cela la vieille femme solitaire ne doute pas* (Milovanoff, 2011, p. 119).

Досліджувана моносинонімічна структура становить приклад типової аграматизації, оскільки в граматизованій конструкції, як зазначалося вище, акцентований ініціальний компонент уводиться в постпозитивну частину у вигляді особового займенника: *de cela, la vieille femme solitaire n'en doute pas*. Реалізація аналізованої конструкції обумовлена комунікативною

інтенцією письменника експресивно виділити прономінальний референт. У стрижневій пропозиції *la vieille femme solitaire ne doute pas de cela* фокалізується вербальний компонент *douter*.

ж) розширені моносинонімічні ППВ із катафоризацією вказівного займенника:

(11) *Mais cela, il n'y avait que des savants pour s'en apercevoir* (Abécassis, 2001, p. 51).

У сучасній французькій художній прозі іноді трапляються типові аграматизовані ППВ із катафоричним вказівним займенником *cela / ça*, що перебуває в ініціалній позиції, з постпозитивною інтрафрастичною репрізою особовим займенником *en*. Граматизована конструкція аналізованого прикладу має такий вигляд: *mais de cela, il n'y avait que des savants pour s'en apercevoir*. Завдяки «альтернативному» лінгвістичному експерименту обґрунтуємо ко(н)текстуальну непертинентність стрижневої пропозиції *il n'y avait que des savants pour s'apercevoir de cela*:

...*Mais cela, il n'y avait que des savants pour s'en apercevoir.*

– *C'est pour cela que je fais appel à toi. (...) Car il n'y avait qu'eux pour avoir accès aux rouleaux.*

Як бачимо, розширення первинних пропозицій прономінальними елементами та презентативами (*c'est...que, il n'y a...que*) становить одну з ідіостильових особливостей письменниці, яка афективно виділяє ко(н)текстуально значущі референти.

к) моносинонімічні МПВ або ППВ із *Pp + Sn* (номінальний підмет):

(12) *Passé trente ans, il était temps* (Sender, 2012, p. 9).

У наведеному ППВ ініціална синтагма з фокалізацією постпозитивного компонента (*trente ans*) становить типову аграматизовану мовленнєву інновацію, оскільки дієприслівник минулого часу не узгоджується в числі з інверсованим підметом. Граматизована неінверсивна побудова має такий вигляд: *trente ans passés* або *passés trente ans*. Віртуальний синонімічний ряд аналізованої преференціальної опції такий: *quand / lorsque trente ans ont passé* (первинна підрядна пропозиція) → *trente ans étant passés* → *trente ans passés* → *passés trente ans* → *passé trente ans*. Підставимо всі віртуальні трансформи в інтрафрастичний ко(н)текст з метою обґрунтувати їхню непертинентність:

Après, sa décision était prise, elle rentrerait chez elle, à Copenhague, et ouvrirait un nouveau chapitre de son existence. Sûrement plus calme, moins intense, mais plus constructif aussi. (Quand / lorsque trente ans ont passé, trente ans étant passés, trente ans passés, passés trente ans, passé trente ans), il était temps. C'était angoissant et excitant à la fois.

L'ancien chalutier industriel de quarante mètres, battant pavillon hollandais, avançait vers les Féroé, incognito.

Неактуалізація первинної пропозиції обумовлена прагненням авторки до синтаксичного спрощення реалізованих конструкцій, що є однією з характеристик її ідіостилу. Натомість ко(н)текстуальну неадекватність трансформів, що містять предикат-копулу *être*, пояснюємо пре- та посттекстуальним уведенням цього дієслова в аналізований дискурсивний фрагмент. Ініціалне розташування дієприслівникового компонента в преференціальній опції змінює фокалізацію, що є одним з комунікативних завдань письменниці: *trente ans passés – passé trente ans*.

л) полісинонімічні подвійно розширені ППВ (презентативи *c'est...que* або *voilà...que +*

особовий займенник *il* (*i, y*):

(13) *Dites donc, cria du seuil la maïresse, c'est-il que vous emporterez toute ma ficelle?* (Bernanos, 1993, p. 82)

ППВ (13) становить типову аграматизовану полісинонімічну конструкцію з подвійним розширенням: презентативом *c'est...que* та особовим займенником *il*, що у просторіччі може скорочуватися до граматично та фонетично помилкових варіантів *y* або *i* (*t + i*). Порівняймо:

(14) *Voilà-ti pas que ces messieurs grattent leurs allées et venues, à présent!* (Bazin, 1948, p. 114).

Стрижнева структура досліджуваного фінального сегмента *vous emporterez toute ma ficelle* зазнає подвійної трансформації: *c'est que vous emporterez toute ma ficelle* (розширення «нефокалізувальним презентативом» (Lepetiukha, 2017, p. 108), тобто виділювачем усього висловлення, що не специфікує окремого референта) → *c'est-il que vous emporterez toute ma ficelle* (розширення прономінальним компонентом з інверсією презентатива). Завдяки «альтернативному» лінгвістичному експерименту виявляємо, що актуалізація первинної пропозиції видається непертинентною, оскільки вона характеризується семантичним значенням констатації факту, тоді як обидва трансформи – конклюдивні синонімічні структури, що відповідають авторському задуму побудови розповіді. При цьому неінверсивна структура синтаксично спрощена порівняно з актуалізованою, яка відображає ідіостильові особливості Ж. Бернаноса, що дозволяє обґрунтувати її ко(н)текстуальну пертинентність. т) моносинонімічні МПВ та ППВ, розширені особовим займенником (*il, t + il, y*):

(15) *Je peux-t-y les reprendre à mon compte, non?* (Bernanos, 1993, p. 123)

Цитоване моносинонімічне МПВ, розширене просторічним помилковим варіантом особового займенника *il*, являє собою трансформ неінверсованої первинної пропозиції: *je peux les reprendre à mon compte, non?* Актуалізація досліджуваної конструкції пояснюється намаганням автора передати особливості мовлення дружини мера, яка протягом всього роману актуалізує розширені презентативами або аналогічними особовими займенниками конструкції (див. приклад 13).

4. Висновки та перспективи

Типові аграматизовані конструкції, що становлять моно- та полісинонімічні трансформи первинних синтагм та пропозицій, реалізуються у вигляді компресованих, розширених та кількісно рівнокомпонентних преференціальних опцій, в яких експресивність превалює над експресією. Виявлено, що у французькій художній прозі ХХ – ХХІ століть найчастіше актуалізуються моно- та полісинонімічні типові аграматизовані моно- та поліпредикативні висловлення, розширені питальним або відносним займенником *que*, особовим займенником *il*, кількісно рівнокомпонентні преференціальні опції, що містять прономінальний компонент *que*, та еліптичні структури з фінальною імплікацією додатка після прийменникових компонентів. За допомогою «альтернативного» лінгвістичного експерименту доведено, що автори актуалізують нетипові аграматизовані преференціальні опції з метою емоційно фокалізувати нові ко(н)текстуальні референти, стилістично нюансувати інтер- та інтрафрастичне ко(н)текстуальне оточення, синтаксично спростити складні структури (зокрема інверсивні) або запобігти реактуалізації вже введених до пре- або посттексту референтів.

Перспективним напрямом подальших студій є комплексний системно-функціональний

аналіз та побудова класифікацій нетипових аграматизованих моно- та полісинонімічних мовленнєвих інновацій сучасної французької художньої прози.

References

- Abeillé, A. (1998). Verbes “à montée” et auxiliaires dans une grammaire d’arbres adjoints [Verbs “to climb” and auxiliaries in a grammar of adjoining trees]. *Linx. Modèles linguistiques: convergences, divergences*, 39, 119-158.
- Dubois, J. (1963). Grammaire générative et transformationnelle [Generative and transformational grammar]. *Langue française*, 1, 49-57.
- Lepetiukha, A. V. (2017). Rozshyreni sinonimichni spoluchnykovyi polipredykatyvni struktury ta pidriadni vyslovlennia (na materiali suchasnoi frantsuzkoi khudozhnoi prozy) [Extended synonymic conjunctive polypredicative structures and subordinate clauses (based on the material of modern French fiction)]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Zbirnyk naukovykh prats. Filolohichni nauky*, 2, 101-110.
- Marsac, F. (2006). *Les constructions infinitives régies par un verbe de perception* [Infinitive constructions governed by a verb of perception]. (Thèse pour le doctorat en sciences du langage). Strasbourg, France.
- Megentesov, S. A. (1993). Yazyk kak ob’ekt issledovaniya v svete sinhronno-diahronnoj paradigmy [Language as an object of study in the light of the synchronic-diachronic paradigm]. *Filosofiya yazyka: v granichah i vne granic: mezhdunarodnaya seriya monografij*, 1, 73-82.
- Mellet, S. (1992). Éléments pour une étude de la synonymie syntaxique: l’exemple des conjonctions de cause [Elements for a study of syntactic synonymy: the example of causal conjunctions]. In C. Moussy (Ed.), *Les problèmes de la synonymie en latin: colloque du centre Alfred Ernout (Paris, 3 et 4 juin 1992)* (pp. 203–222). Paris: Presses Paris Sorbonne.
- Styshov, O. A. (2009). Suchasne ukrainske slovotvorennia: osnovni tendentsii rozvytku [Modern Ukrainian word formation: main development trends]. *Movoznavchyi visnyk*, 8, 135-146.
- Tsapiv, A. (2022). Multimodal imagery in picture books for children. *Cognition, communication, discourse*, 25, 80-88. [doi:10.26565/2218-2926-2022-25-06](https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-25-06)
- Valin, R. (1973). *Principes de linguistique théorique de Gustave Guillaume. Recueil de textes inédits* [Principles of Theoretical Linguistics of Gustave Guillaume. Collection of unpublished texts]. Québec, Les Presses de l’Université Laval. Paris, Librairie C. Klincksieck.
- Valin, R. (1981). *Perspectives psychomécaniques sur ma syntaxe* [Psychomechanical perspectives on my syntax]. Québec: Les presses de l’Université Laval.
- Zasiekin, S. V. (2001). *Dyskursyvni markery koherentnosti anhlo movnoho dialohichnoho tekstu: kohnityvnyi ta prahmatychnyi aspekty* [Discursive markers of coherence of English dialogic text: cognitive and pragmatic aspects]. (Synopsis of unpublished candidate of science dissertation). Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine.

Sources for illustrations

- Abécassis, É. (2001). *Qumran* [Qumran]. Paris: Albin Michel.
- Bazin H. (1948). *Vipère au poing* [Viper in fist]. Paris: Bernard Grasset.
- Bernanos, G. (1993). *Monsieur Ouine* [Mister Ouine]. Paris: Librairie Plon.
- Gavalda, A. (1999). *Je voudrais que quelqu’un m’attende quelque part* [I wish someone was waiting for me somewhere]. Paris: Éditions “J’ai lu”.
- Milovanoff, J.-P. (2011). *Terreur grande* [Great terror]. Paris: Bernard Grasset.
- Queffélec, H. (1974). *Les îles de la miséricorde* [The Islands of Mercy]. Paris: Les Presses de la Cité.
- San-Antonio (1995). *Les eunuques ne sont jamais chauves* [Eunuchs are never bald]. Paris: Fleuve noir.
- Sender, E. (2012). *Le sang des dauphins noirs* [The blood of black dolphins]. Paris: Éditions XO.

**TYPICAL AGRAMMATICALIZED CONSTRUCTIONS AS ACTUALIZED MONO-
AND POLYSYNONYMIC TRANSFORMS OF VIRTUAL PRIMARY
SYNTAGMATA AND PROPOSITIONS
(ON THE MATERIAL OF MODERN FRENCH FICTION)**

Lepetiukha Anastasia

doctor of sciences (Philology), professor,
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(2, Valentynivska Str., Kharkiv, Ukraine, 61070);
e-mail: lepetyukha.anastasiya@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2812-4510>

Abstract

In this article, mono- and polysynonymic typical agrammaticalized constructions are defined as virtual transforms of primary syntagmata and propositions, actualized in the form of reduced, extended, and quantitatively equacomponential preferential options, in which expressivity prevails over expression. The aim of this research was to suggest a typology and to determine the degree of co(n)textual pertinence of typical agrammaticalized mono- and polysynonymic transforms in modern French fiction. To reach this aim I used the procedure of inverse reconstruction (discourse → language) of the primary structure of the analyzed types of mono- and polysynonymic agrammaticalized discourse innovations. The method of systematization made it possible to build a typology of common agrammaticalized synonymic preferential options. An “alternative” linguistic experiment, i.e., an artificial substitution by the recipient of a certain syntagm or proposition of the analyzed discourse fragment by a synonymic syntagm or proposition, helped to determine the degree of co(n)textual pertinence of the primary structure and secondary synonymic transforms. As a result, the types of mono- and polysynonymic typical agrammaticalized constructions were distinguished, the primary structure and members of virtual synonymic series were inversely reconstructed, and the co(n)textual pertinence of the constructions under analysis was justified by means of the “alternative” linguistic experiment. I claim, that in the French fiction of the 20th – 21st centuries, the most frequent elements are mono- and polysynonymic typical agrammaticalized mono- and polypredicative utterances, extended by the interrogative or relative pronoun *que*, the personal pronoun *il* (and its colloquial analogues), quantitatively equacomponential preferential options containing the pronominal component *que*, and elliptical constructions with final suppression of complement after prepositions *avec*, *sans*, *pour*, *contre*, *parmi*, *comme*. I also claim, that the main reason for actualizing typical agrammaticalized constructions is to emphatically focalize new co(n)textual referents, stylistically nuance the intra- and / or interphrasal co(n)text, syntactically simplify complex structures, or prevent the re-actualization of referents previously introduced to the pre- or post-text.

Key words: “alternative” linguistic experiment, co(n)textual pertinence, mono- and polypredicative utterances, mono- and polysynonymic typical agrammaticalized preferential options, primary structure.